

Latinská Paleografie

Výběrová bibliografie

čítanky

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, Jaroslav KAŠPAR a Ivana EBELOVÁ. *Paleografická čítanka*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2344-3.

EBELOVÁ, Ivana. *Klíč k novověké paleografii: Schlüssel zur neuzeitlichen Paläographie*. Vyd. 1. Praha: ISV, 2004. ISBN 80-86642-30-5.

HAVEL, Dalibor a Helena KRMÍČKOVÁ. *Paleografická čítanka: literární texty*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7081-3.

příručky:

FRIEDRICH, Gustav. *Učebná kniha paleografie latinské*. Praha: Bursík & Kohout, 1898.

ŠEBÁNEK, Jindřich. *Základy pomocných věd historických*. 1. Latinská paleografie. 3. vyd. Praha: SPN, 1976.

KAŠPAR, Jaroslav. *Úvod do novověké latinské paleografie se zvláštním zřetelem k českým zemím*. 3. přeprac. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987.

PÁTKOVÁ, Hana. *Česká středověká paleografie*. Vyd. 1. České Budějovice: Vedita, 2008. ISBN 978-80-86829-38-8.

CAPPELLI, Adriano. *Dizionario di abbreviature latine ed italiane*. Milano, 1899.
(<http://www.hist.msu.ru/Departments/Medieval/Cappelli/>)

Transkripce x transliterace

Ligatury

Zkratky:

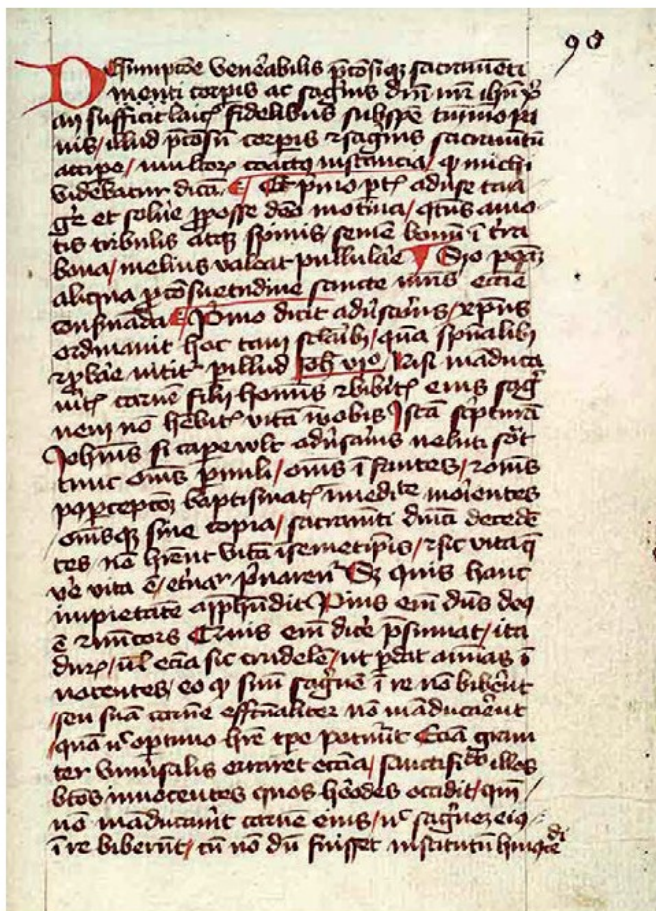
- Suspenze (sigly)
- Kontrakce (nomina sacra)
- Pomocí znaků zvl. významu

Paleografické psací látky

- papyrus
- pergamen
- papír

UKÁZKA 2

NK ČR, sg. IV H 17, f. 90r

DEsump(i)o(n)e Vene(r)abilis p(re)c(i)osiq(ue) sacrame(n)ti
 ment⁵ corp(or)is ac sag(ui)nis d(omi)ni n(ost)ri ih(s)u x(risti)
 an sufficit laic(is) fidelibus subsp(eci)e t(antu)mm(od)o pa
 nis illud p(re)c(i)osu(m) corp(or)is (et)sag(ui)nis sacram(en)tu(m)
 accip(er)e multor(um) coact(us) instancia q(uod) michi
 videbatur dica(m) Et⁶ p(ri)mo p(ar)t(is) adu(er)se tan-
 g(er)e et solu(er)e p(ro)posse de(he)o motiua q(ua)t(e)n(u)s amo-
 tis tribulis atq(ue) spinis seme(n) bonu(m) i(n) t(er)ra
 bona melius valeat pullula(r)e S(ecund)o po(n)a(m)
 aliqua p(ro)co(n)suetudine sancte m(at)ris ecc(les)ie
 cons(er)ua(n)da P(ri)mo dicit adu(er)sa(r)ius xp(ist)us
 ordinauit hoc tam s(e)c(u)la(r)ib(us) qua(m) sp(irit)ualib(us)
 (et) p(ro)ba(r)e nittit(ur) p(er)illud Ioh(annis) VI⁶ Nisi ma(n)duca
 u(er)it(is) carne(m) filii hom(in)is (et)bib(er)it(is) eius sag(ui)
 nem no(n) h(ab)ebit(is) vita(m) i(n)vobis Ista(m) sc(ri)ptura(m)
 Ioh(an)nis si cap(er)ewlt adu(er)sa(r)ius ueluti so(n)at
 tunc om(ne)s p(ar)uuli om(ne)s i(n) fantes (et)om(ne)s
 p(ost)p(er)cepc(i)o(nem) baptismat(is) i(n)medi(a)te mo(r)ientes
 om(ne)sq(ue) sine copia sacram(en)ti d(omi)nici decede(n)
 tes no(n) h(ab)erent vita(m) i(n)semetip(s)is (et)sic vitaq(ue)
 v(er)e vita e(st) et(er)na(lite)r p(ri)uaren(tur) S(ed) quis hanc
 impietate(m) app(re)h(e)ndit Plus eni(m) d(omi)n(u)s de(us)
 est (et)mi(seri)cors Quis eni(m) dic(er)e p(re)sumat ita
 dur(um) u(e)l ecia(m) sic crudele(m) ut p(er)dat a(n)imas i(n)
 nocentes eo q(uod) suu(m) sag(ui)ne(m) i(n) re n(on) bib(er)ent
 seu sua(m) carne(m) eff(ic)it(ualiter) no(n) ma(n)duca(r)ent
 qua(m) n(e)c op(or)tuno h(ab)ere t(em)p(or)e potu(eru)nt Ecia(m) graui
 ter Vniu(er)salis erraret ecc(les)ia sanctifi(can)do illos
 b(ea)tos innocentes quos he(r)odes occidit q(uonia)m
 no(n) ma(n)duca(ver)int carne(m) eius n(e)c sag(ui)ne(m) ei(us)
 i(n) re biberu(n)t cu(m) no(n) du(m) fuisset institutu(m) hui(us)ce(mod)i

5 zrušeno podtečkovaním

6 Grafické znamení před slovem a na ř. 9 a 11 vyjadřuje začátek nové myšlenky (dnešní nový odstavec).

7 opraveno z „taa.“

VÝVOJOVÉ FÁZE LATINSKÉHO PÍSMÁ

- I. Stará římská písma (latinské písmo ve starověku)
- II. Raně středověká latinská písma („národní písma“)
- III. Karolínská minuskula
- IV. Gotická a novogotická písma
- V. Humanistické písmo

I. Stará římská písma (latinské písmo ve starověku)

Zlatá spona z Praeneste

Capitalis quadrata x rustica

Virgilio Georgicorum
III.

ILLIVOLAISIMYLARVAINGASIMYLAEQVORA
HICVELADHEIMELIASFIMAXIMACAMPI
SVDABITSPATIAHISPVMASAGETORECRVEN
BELGICAVEIMOLTIMELINSTERMISSEDACO
INVIDEMVMCRASSAMAGNYMEARRAGINE
CRESCEREIAMDOMITISSINTIONAMQANT
INGENTISTOLLENTANIMOSPRENSIQNEC
NERBERAENTAPATHEIDNRISPAREREINPA
SEDNONVELAMAGISVIRESDNSTRITATI
QVAMVNERIMELICNECISTIMVLOSANREI
SIVEBONMSIVEESTICVIGRATORVSVSICQ
NQIDEOTAVROSPROCVLINQINSOLAREL
PASCVAPOSTMONTEMOPPOSITVMETRAN
ANTINTVSCLAUSSOMVRAADPRAESEPIAS
CARPITENIMVIRESPAVLTIAMVRUIQVIDE
FEMINANECNEMORYMPATHVRMEMINIS
DVLICIBILLAQVIDEMINLECEBRISEISALPES
CORNBINTERSESYBIGITDECERNERIAM
PASCITYRINMAGNASILVAFORMONSAIV
ILLALTERNANTESMVLTAIVPROELIAMISC

CONSTITERUNISILVAMITAOVLSIUCOSVEDIANNE
LRAECIPITISMETUSACERACIQUOCUMQVARENTIS
EXCUTERETUENALISINTENDERIUEILASECUNDIS
CONTRAMISSAMOVENTHELENIUSCYLLANICCHARYSDIS
INTERUTSAMQVIAAMPELIDISCRIMINIPARNO
NITENIEMANCURSUSCERTUMESTDAREINTEARITRO
ECCEAVTEMBOREASANCUSTAABSEDEPILLORE
MISSUSAESEVUODRAETERUEHÖSTIASXO
DANTACYAEMICAROSQVIESINUSINISUMQIACENTE

Unciála a polounciála

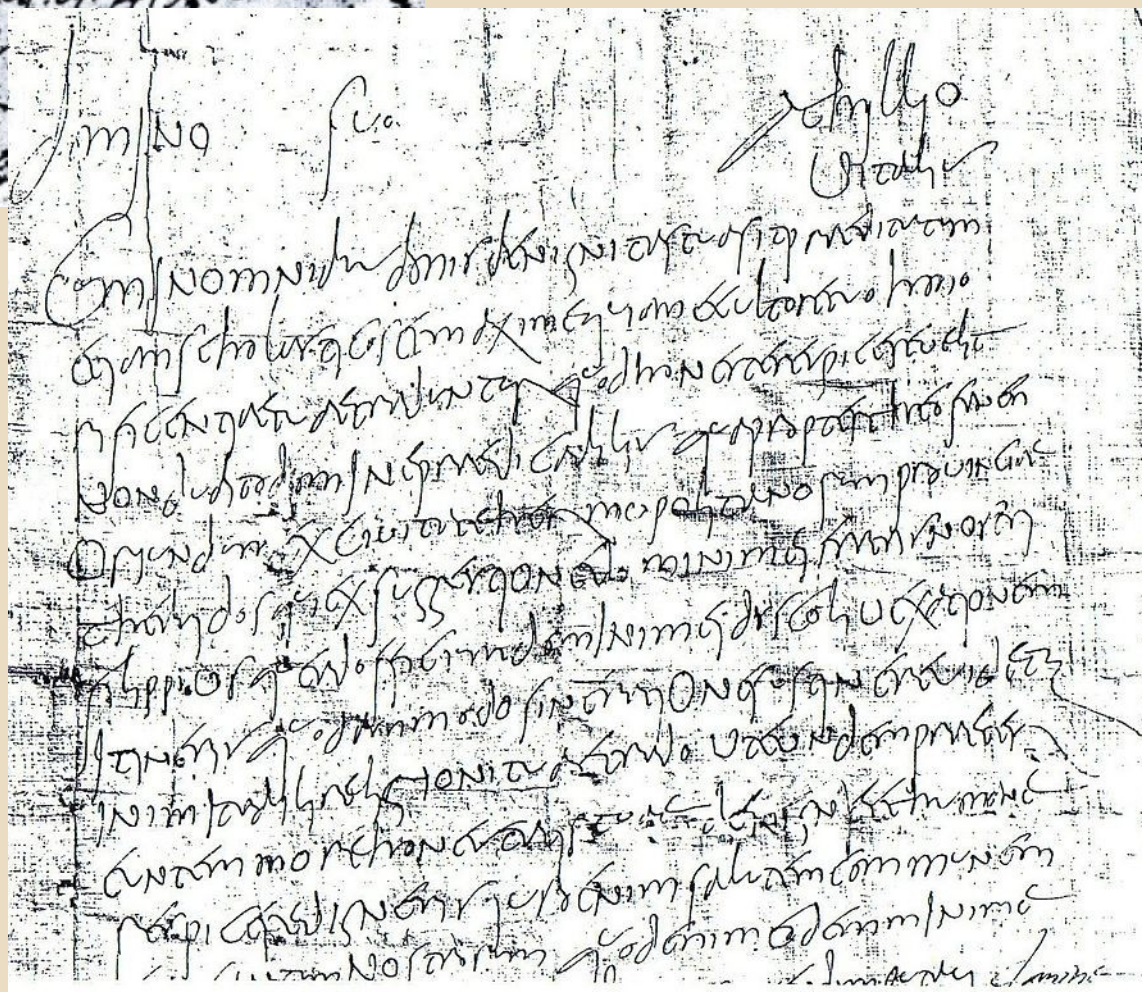
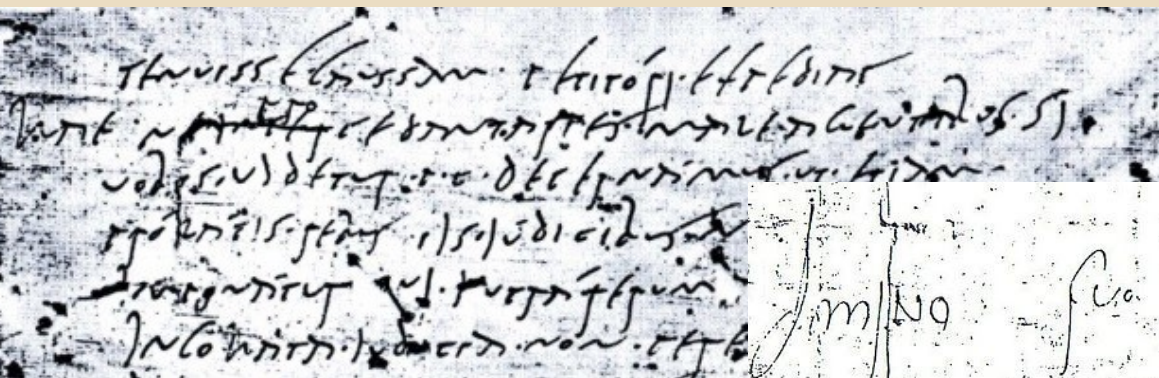
191

SED UT ADMINISTRARET
ET UT RELATIUM AD SUAM
REDEMPTIONEM
PROMULGARET
ET UT ENTIUM HISTORICORUM
ET PROPRIIS SCIENTIIS
DE HISTORICIS
DISCIPLINIS
ET PLURIMAM VULGARITATEM
FILIOS IN OMNIBUS ARTIBUS
EXCELSOS
SED ET IN OMNIBUS
MENDICANS
QUI CUM AD DISCIPLINAM
HABERET ARTEM SE
COEPTIS LAMARCE ET DICERE
FILIOS IN OMNIBUS SERERE
ET COMMUNIBUS ANTIQ
ILLIUM VULGARITATEM
ATILLEM VULGARITATEM
ELAMABAI
FILIOS IN OMNIBUS SERERE
ET STANS SIBI PRAECEPTUM
ILLIUM VULGARITATEM
ET VOCANTEM CUM

Uel in omni tuae lupi rapax certum in
curonei publicae sanctum in omni par et uel
de tractate in publicae edictum
uel exacta poenitentia in gerit orculo sacer do
cere excipit quo et christe proditur caput
benedictioni submitit ut fidei calcer
conuiuia dignis ex quo iudicium prodicione
egressus est censum capitum remittit que
christe scandalo erret excludit uectigalia
cuius donat ut ad negotiationem christianor
in uiter quae tua sunt relaxat ut quae di
sunt amittantur haec tua pila aut in du
mentasunt ac nunc in uerit opesunt uo
num lupi rapax audi neque ut alia potuit
quam qua ego tunc in ecclesia refo
clut tyrannidem aliam praeter quam eli
proferrem non queror quia caura in igno
ro sed tamen quia rella sumor uer
lurrate episcopi non erit quos conde
nare nullus audebat etiam nunc in eccle
siae partem non in burris in metallo
clammationi titulo recentem ad est
mecum alexandria tot concurrat bellis
tantum commotum expeditionum
pauent tumultum breuius enim magis
aduersum pernam quam aduersum eam
armis certat uerit mutat praefecti
electi duces corrupti populi commotae
logiones ne abathana no christe praedicare
tur taceo de minoribus populi retti uerit

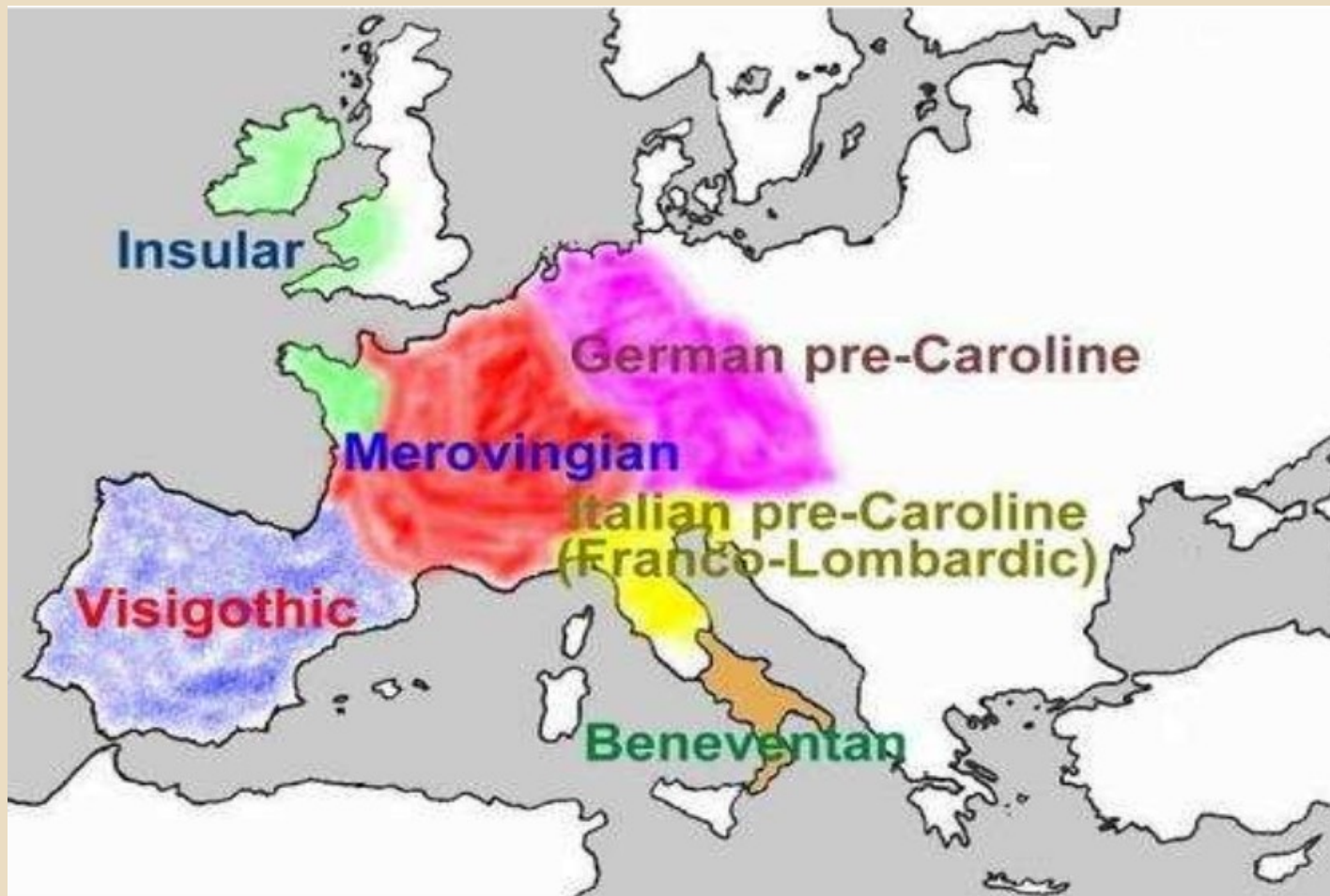
Starší a mladší římská kurziva

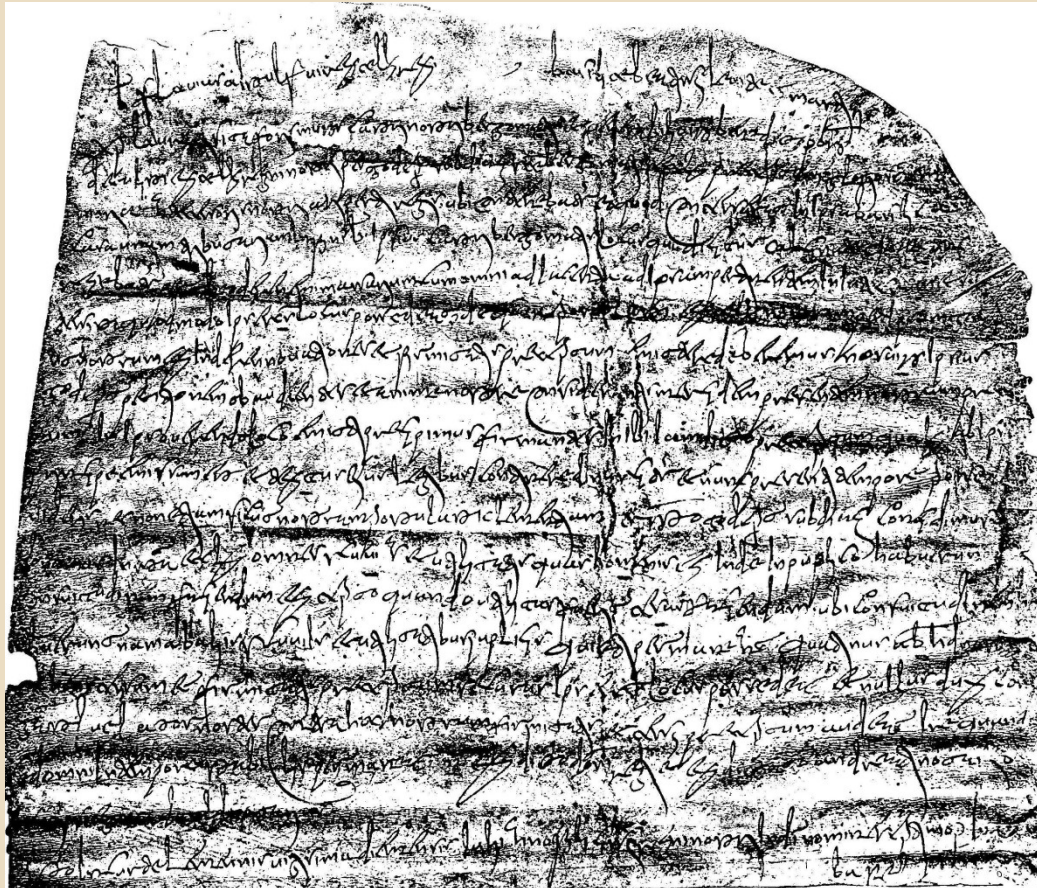
II. Raně středověká latinská písma („národní písma“)

„národní písma“

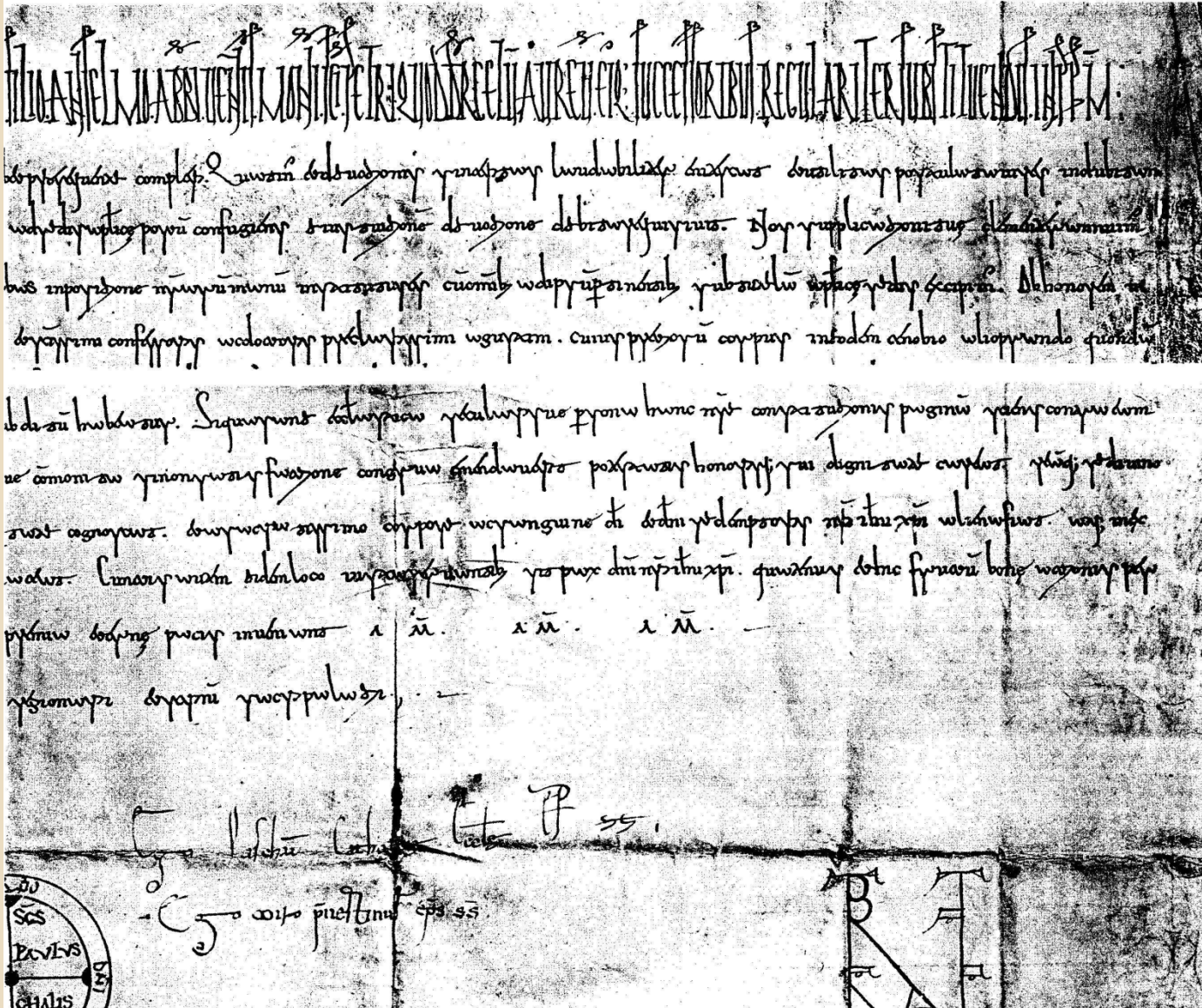
Staroitalská kurziva

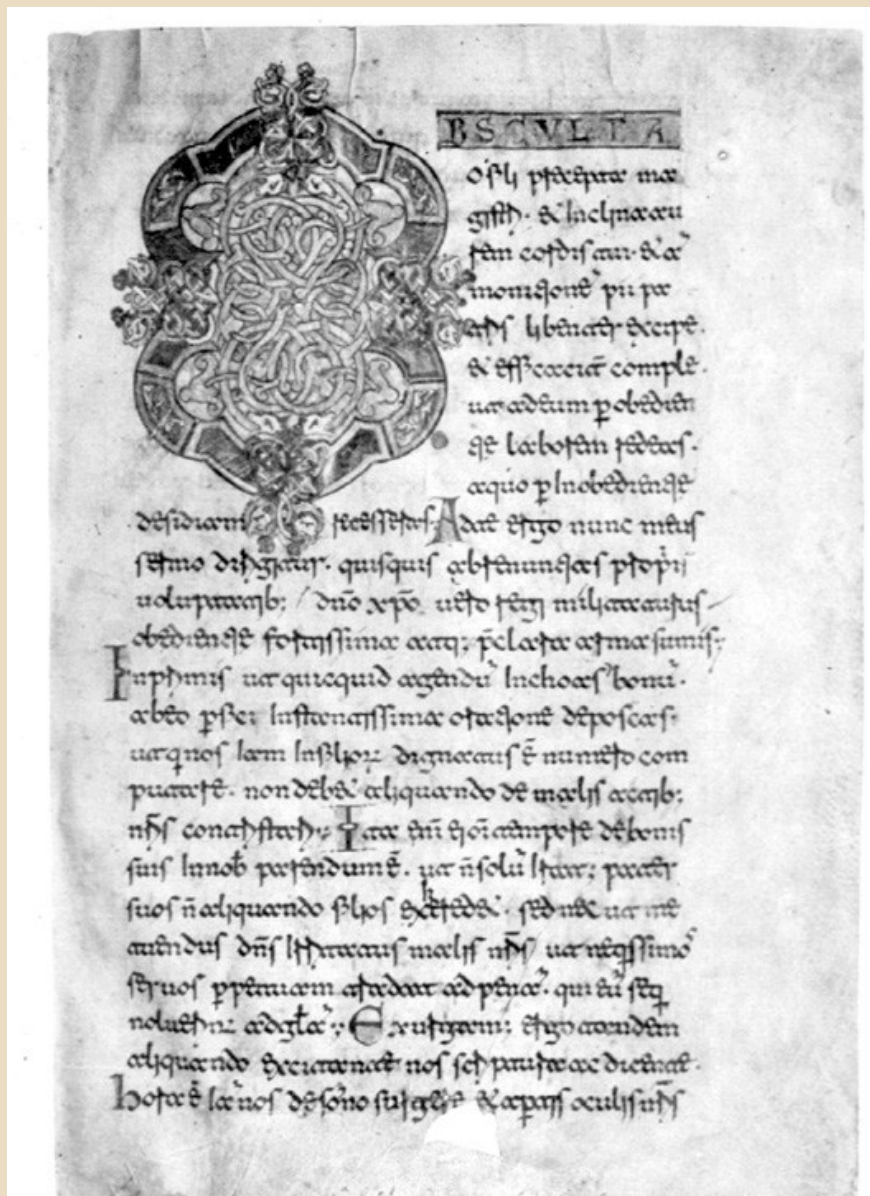
A. D. 755. — Charter of Aistulf. Early Italian cursive writing.
Bergamo, Biblioteca capitolare.

Kuriála

beneventsko-montecassinské

Insulární písmo

- The Book of Kells

III. Karolínská minuskula

Karolínská minuskula

160

Inuenit homines. Ex his in quibus eum accusatis.
Sed neq; herodes; nã remissuos ad illum. Et ecce
nihil dignum morte acumẽ ei;
Emendatum ergo illum dimittam; Necesse
autem habebat dimittere eis; per diem festum; nã;
Exclamauit autem simul uniuersa turba diceus;
Tolle hunc. & dimitte nobis barabam qui erat
propter seditionem quandã factam in ciuitate
et homicidium missus in carcerem;
Iterum autem pilatus. Locutus est ad illos uolens
dimittere eis; et illi sic clamabant dicentes;
Crucifige. Crucifige illum;
Ille autem tertio dixit ad illos; Quidem mali
fecit sic; nullã causam mortis inuenio in eo; Cor
ripia ergo illum et dimittam;
Alli insistant uocibus; magnis postulantes ut cruci
figeretur; et inualescebant uoces eorum;
Et pilatus; adiudicauit fieri petitionem eorum;
Dimisit autem illseum; qui propter homicidium
& seditionem missus fuerat in carcerem quem pe
tebant; ihm uero tradidit uoluntate eorum;
Et cum ducerent eum; Apprehenderunt simonem
quendam cyrenensem uenientẽ de uilla; & imposuerunt illi cruce
portare post ihm;

Sed quid facimus: bene baptizant
Credunt. bene baptizant sed ma
ne baptizant. regulariter qui
Sed si tenent male in manu. Et dum
Sed adus in diuinitate faciunt

bruaer respondeur si ueropaas macner praacor
qm prima & lora de judaem ueror dngre uerã nã
in noua re: pora cu qd quamp qum uerã rener &
poam ueromel rure paas muach licee & illud mlbarran
ad rener propter uerã maculã unũ uerã unũ uerã uerã
nã rener apud uos dicitur unũ & multo rener meliur in uerã

neq; nubentur. sed erunt similes angelorũ. Ubi dicitur
non nubent neq; nubentur. sexuum diuersitas demonstra
tur. Nemo enim de lapide et ligno dicit non nubent neq;
nubentur. quae naturã nubendi non habent. sed de his
quae possunt nubere. et xpi gratia ac uirtute non nubent
Quod si opposueris quomodo ergo erimus similes angelo

Karolínská minuskula

- Pojem karolínská renesance
- Otázka vzniku
- Písmo 9.-12. století
- Nejstarší památky už z 2. poloviny 8. století
- Evangeliář Ada (790-810)
- Vedle rukopisů proniká i do listin (diplomatická minuskula)

aaaccbcctd
eeer'fgghik
lmnnopqrr
sttuvxxor
&&&tttt

171. Raná karolinská minuskula 8.-pol. 9. století.

aaabcct
ddeeeat
emer-fg
ggghij

174. Vyspělá okrouhlá karolinská minuskula 9.-11. století.

Incipit epistola

hieronymi

Beato papae dama-
so hieronimus
nouum opusfa-
cere me cogis & ue-
tri. ut post & emplarum
scripturarum toto or-
be dispersa quasi qui-
dam arbitrat sedeam.

Et quia inter se uariant
que sint illa quecum
grega consentiant ue-
ritate decernam pius
labor. sed periculosa
presumptio iudicare
de ceteris ipsum ab om-
nibus iudicandum.

Senis mutare linguam
& canescentem iam mun-
dum ad inuicia retrahere
par uulorum.

Quis enim doctus pari-
ter uel indoctus. Cum
in manu sua uolumen
assumpserit.

Et a salua quam semel
inbibit uiderit discre-

re liber ptinet ad libertatem
m. Suidius p. 1449

pare quod lectitat.
Non statim erumpat in
uoce me falsarium.
me clamitans esse fieri
lectam qui audeam ali-
quid in ueteribus libris
adde remutare & corrigere.

Aduersus quam inuidiam
duplex causa me conso-
latur quod & tu qui
summus sacerdos es
fieri iubes. & uerum
non esse quod uariet.

Etiam maledicorum tes-
timonio comproba-
tur. Si enim latinis &
emplaribus fides est
adhibenda. Respon-
deant quibus tot sunt
enim exemplaria.
pene quot codices.

Si autem ueritas est
querenda de pluribus.
Quis non ad gregam
originem reuertentes

Et que uel auctoris
inter praetibus male-
uacitiam uel a presump-

BIBLIOTHECA
D. C. A. L. I. S.
M. D. C. L. I. I. I.

E. II.

BIBLIOTHECA
D. C. A. L. I. S.
M. D. C. L. I. I. I.

INCIPIT

EPISTOLA

AD ROMANOS

Aulus

SERUUS ITHU
XPI UOCATUS
APOSTOLUS
SEGREGATUS
INEUANGE-
LIUM DIQUOD
ANTE PRO-
MISERAT PER PRO-

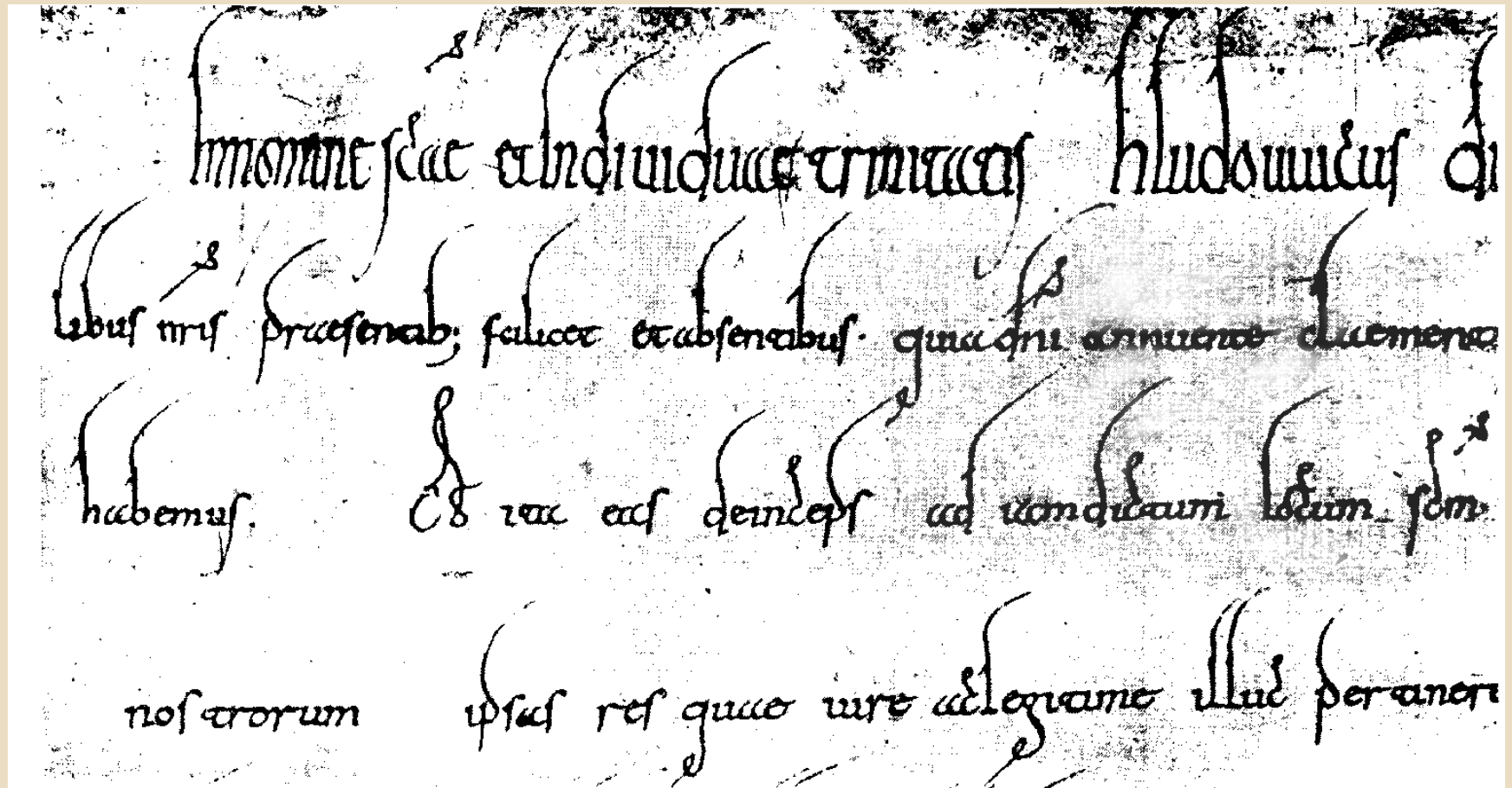
Propheta suo in scripturis suis de filio suo
qui factus est ei ex semine dauid secundum
carnem quidem sanctus est filius diuinit-
tate secundum spiritum sancti ficationis ex resur-
rectione mortuorum ihu xpi dñi nri per
quem accepimus gratiam et apostolatum
ad obediendum fidei in omnibus gentibus
pronomine eius in quibus est et uos uo-
cati ihu xpi. Omnibus qui sunt romae
dilectis diuocatis suis Gratia uobis et pax
a dō patre nro et a dño ihu xpo.

Primum quidem gratias ago dō meo
per ihm xpm pro omnibus uobis quia
fides uestra annuntiat in uniuerso mundo

II

Diplomatická minuskula

In nomine scilicet et individue trinitatis huiusmodi quibus
libus nris presentibus; feliciter et absentibus. quia omni annuente clementia
habemus. Et ita eas deinceps ad rem quendam idem semper
nos etorum ipsas res quae iure a legatione illud per anore

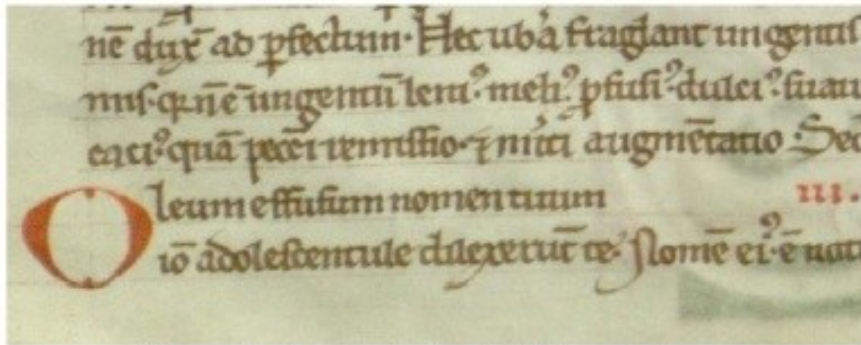
IV. Gotická a novogotická písma

Gotická písmo

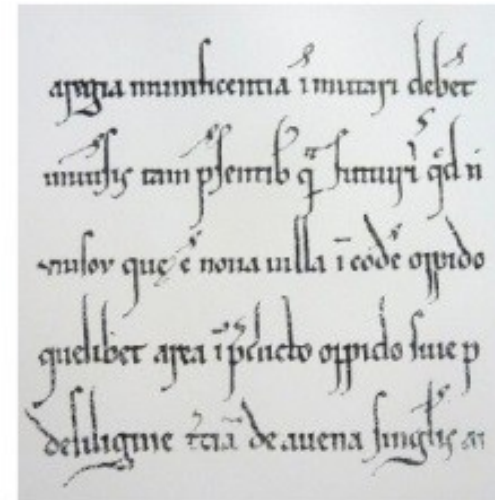
- Cca 12.-15. století
- Vedle minuskuly a knižních písem se objevují opět písmo užitková – kurziva a polokurziva
- Bastardní písmo 14./15. stol. – regionálně odlišné varianty

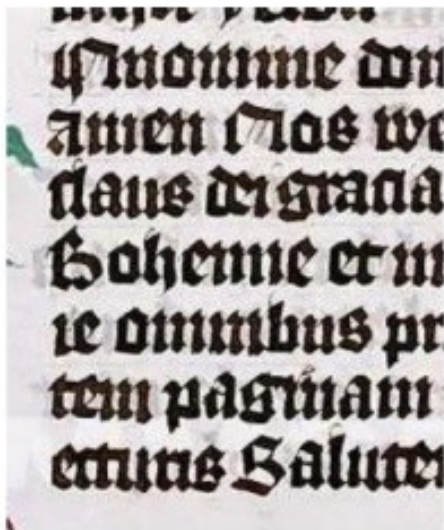
Gotická písmo

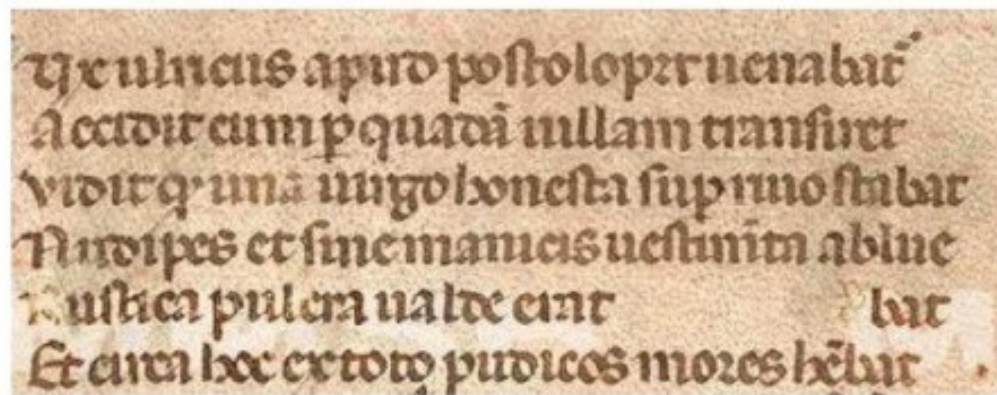
1.a gotická minuskula – knižní varianta
(1. polovina 13. století)

1.b gotická diplomatická minuskula (1223)

2. textura (poč. 15. stol.)

3. rotunda
(kolem poloviny 14. století)

Nos Wenczlaus Dei gra Boemie et polonie Rex. Notum facimus vniuersis
presentes litteras inspecturis. op nos q medietate castri Luthitz et bonis ad hoc
ptinentibus que fuerut dila fidelis nri potomis de potenstem eidem potomi

4. gotická polokurzíva

Nos Conradus Dei gra pragen eccle archiepiscopus et aplice sedis legatus
Tenore presentium recognoscimus. Quia vobis et Religiosis Abbas
et Conuentus nri in sepia nre pragen dioc nobis et pro eand

5. Gotická kurzíva

I. Dho (ma
trastu loyz
bretame w klucze.
diabel genz hloda
koby pozriel.
a offieruge lidem
kladkosi wnucz
to sie z kluz taci
koyz przed nem
danno bretame

6.a bastarda – knižní varianta (1472)

Wladislaw z boze milosti Kral Czech
listem wssim se vltuzan gest nam liste Slaviasiuer
na kamavku wicnemu nassemu milemu Gbore do
gesto przysluffie f Vlastem nassemu s vzevni
Kramarzech v sevssemu spoplach zicck vsr poc

6.b bastarda – listinná varianta (1478)

- 15. století: zlom ve výboji latinského písma
- knihtisk
- rozšíření znalosti psaní
- Dvě vývojové větve:
  - Novogotická písma
  - Humanistické písmo

První stránka
Gutenbergovy
bible z roku
1455

Incipit epistola sancti iheronimi ad paulinum presbiterum de omnibus diuine historie libris. capitulum primum.

Hæc ambrosius tua michi munuscula preterens. detulit sit et suauissimas lætas. q̄ a principio amicitia. hæc. pla-

te iam fidã et veteris amicitie noua. precebaue. Hæc eni illa necessitudo est. et xpi glorio copulata. qm̄ non uoluntas rei familiaris. nõ p̄ncipia tantum corporis. nõ libidola et palpã adula. sed dei amor. et diuina scripturarũ studia conuolant. Legim⁹ in veterib⁹ historijs. quosdã lustrasse. puina. a. nouos adisse. p̄p̄os. maria. etã. lisse. ut eos quos et libris nouerant. corã q̄ uideret. Sicur piagoras menphiticus uates. sic plato egiptũ. et archita caruiniũ. eandemq; oram yralic. que quondã magna grecia dicebat. laboriosissime p̄tagur. et ut qui athenis ingre. etat. et potans. uinisq; doctrinas achadum. giguasha p̄sonabat. hæc p̄gnus atq; discipulus. males aliena ueritate disceat. qm̄ sua ipuderi ingre. Deniq; cũ lætas quasi toto orbe fugientes. p̄sequit. capte. a pi. acis. et uenidatus. orãno crudelissimo paruit. duã. capimus uind. et secus. Tamẽ quia plus maior emente se hũt. ad orum liuũ. lãdo eloquẽe fonte manantẽ. de ulãnis hispanie galliarũq; finib⁹. quosdã uenisse nobiles legimus. et quos ad deaplatiõne sui roma nõ traxerat. uir⁹ hõs fama p̄dure. Hãbit illa eras inauditi õnib⁹ seculis. celebrandũq; m̄tãdm. ut urbẽ tantã

ingressi. aliud terra urbem querebant. Apolloni⁹ siue ille mag⁹. ut uulg⁹ loquitur. siue plus. ut piagoria tradunt. intrauit p̄las. p̄tũuit caucasu. albanos. scythas. massageras. opulẽtissima indie regna penetrauit. et ad ætæonum lacu. lino phison ampuẽtũ. nullo puenit ad braguanas. ut hyarcam in throno sedente. auro et de tantali fonte potantem. inter paucos discipulos. de natura. de morib⁹. ac de cursu diei. et sider. audiret docerent. Inde p̄ danias. babilonios. chaldæos. medos. althios. parthos. hyros. pherites. arabes. palestinos. rasilus ad allegandriã. pergit ad ethiopiã. ut gignosophistas. et famosissimam solis mensam uideret in sabulo. Inuenit ille uir ubiq; q̄ disceat. et semp̄ proficiẽs. semp̄ se melior. fiet. Scripsit super hoc. pleuissime octo uoluminibus. phylotæus.

Quid loquar de seculi hominib⁹. cũ ap̄lus paulus. uas electõni⁹. et magister gentiũ. qui de consuetudina. etã i se hospitijs loquebat. diceb⁹. An experimẽtũ queris eius qui in me loquit xpc. Post demasã arabiaq; lustratã. ascẽdit iherosolimã. ut uideret. et m̄sã apud eũ dieb⁹ quindẽ. Hõc eni nũstio sdomadis. et ogdoadis. futur⁹ gentiũ p̄dicato. instructus erat. Rursũq; post ãnos q̄tor. decim. assumpto barnaba. et oro. exp̄tũ. cũ ap̄lus euãgeliũ. ne forte in uacuum uerteret. aut uacurrisset. Hãbet nã. qd̄ lacris emegie. uiue uocã. actus. et in aures discipuli. de auctoris ore. transfusa. fortius sonãt. Unde et elchineus. cũ uodi. gulara. et legereur.

Novogotická písma

- Členění:
  - Kreslené (majuskula + minuskula)-je též podkladem pro písmo tiskové
  - Psané:
    - Polokurzíva (majuskula + minuskula)
    - Kurzíva (majuskula + minuskula)

Německé novogotické písmo

- Kreslené = fraktura (Frakturschrift)
- Polokurzivní = kanzlei (Kanzleischrift)
- Kurzivní = kurent (Kurrentschrift)

Novogotické písmo v Čechách

- 1500-1775
velká rozmanitost, domácí písmová tradice,
novogotická písmena z německého prostředí
- 1775-1848
zcela převládá německé novogotické písmo
- 1848-1941
novogotické písmo již pouze v německých
textech (unifikace 1935)

Gotická a novogotická tisková písma

- Textura
- Rotunda
- Švabach
- Fraktura

	Textur	Rotunda	Schwa- bacher	Fraktur
a	Ⱪ	ⱪ	ⱪ	ⱪ
d	Ⱬ	Ⱬ	Ⱬ	Ⱬ
g	ⱬ	ⱬ	ⱬ	ⱬ
n	Ɑ	Ɑ	Ɑ	Ɑ
o	Ɱ	Ɱ	Ɱ	Ɱ
A	Ɐ	Ɐ	Ɐ	Ɐ
B	Ɒ	Ɒ	Ɒ	Ɒ
H	ⱱ	ⱱ	ⱱ	ⱱ
S	Ⱳ	Ⱳ	Ⱳ	Ⱳ

V. Humanistické písmo

Humanistické písmo

- Objevuje se v Itálii v 15. století (opisování děl antických autorů)
- V Itálii zcela převládá již v 16. století
- U nás užíváno pro latinsky psané texty; odtud název latinka

DE HORTIS TUI SILVINE. QVOD
quod stipulanti sponderam tibi reliquã
pensunculam petipe. Nam superioribus
decem libris hac minus parte debitum. quod
nature persoluo reddideram. Superest ergo
cultus hortorum segnis ac neglectus quon-
dam ueteribus agricolis. nunc uel celeberr-
mus. Siquidem cum parrior apud priscos
esset frugalitas. largior tamen pauperibus fuit usus epularum. lac-
tis copia. ferinaque ac domesticarum pecudum carne. uelut aqua
frumentoque summis atque humillimis uictum tolerantibus. Mox
consequens et precipua nostra etas dapibus libidinosis preetia cõ-
stituerit. Coenæque non naturalibus desideris. sed censibus esti-
mentur. Plebeia paupertas summota preciosioribus cibis ad uulga-
res compellitur. Quare cultus hortorum quoniam et fructus magis
inusu est diligentius nobis q̄ tradiderunt maiores. precipiendus est

Humanistické písmo

- Lze členit obdobně jako novogotická písmena
- antikva = označení pro tištěnou variantu

K dalšímu studiu

- ŠEBÁNEK, Jindřich. *Základy pomocných věd historických. 1. Latinská paleografie. 3. vyd. Praha: SPN, 1976.*
- KAŠPAR, Jaroslav. *Úvod do novověké latinské paleografie se zvláštním zřetelem k českým zemím. 3. přeprac. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987.*